

Toimivat pankkipalvelut järjestöille

SDP:n järjestöt ja pankit -työryhmän toimenpide-ehdotukset

Suomessa on 107 000 yhdistystä. Suomalainen on mukana keskimäärin noin seitsemässä yhdistyksessä. Järjestöjen toiminta on vaikeutunut huomattavasti pankkien velvoitteiden ja lisääntyneen sääntelyn vuoksi. Tähän johtopäätökseen päädyimme SDP:n työryhmässä, jonka tehtävänä on tunnistaa järjestökentän pankkipalveluihin liittyvät ongelmat ja esittää niihin ratkaisuja. Mukana työssä on ollut laaja rintama kansanedustajia eri puolueista, järjestötoimijoita sekä viranomaisten ja finanssisektorin edustajia.

Pankkien lisääntyneet velvoitteet sekä Suomen että EU:n tasolla ovat johtaneet siihen, että kansalaisyhteiskunnan eli erilaisten järjestöjen toimintaan liittyvän rahaliikenteen hoitaminen on vaikeutunut tai muuttunut jopa mahdottomaksi. Tämän sääntelyn sivullisena uhrina ovat olleet suomalaiset järjestöt koirakerhoista suurin kehitysapujärjestöihin.

Ratkaisuja humanitaarisen avun viemiseen

9/11 tapahtumien jälkeen alkanut kansainvälinen sota terrorismia vastaan on lisännyt tarvetta säännellä pankkisektoria hanakammin. Joissain tapauksissa on ollut epäilyjä, että järjestökenttää voitaisiin pahimmassa tapauksessa käyttää esimerkiksi pakotteiden ohittamiseksi ja terrorismin rahoittamiseksi. Tästä syystä järjestökentän ulkomaista rahaliikennettä säännellään entistä voimakkaammin.

Muutos sääntelyn tiukentamiseksi on tapahtunut asteittain viimeisen vuosikymmenen aikana ilman johdonmukaista kokonaistarkastelua. Järjestöjen työ - humanitaarinen hätäapu ja pitkäjänteinen tuki - kohdentuvat kriisialueille ja köyhiin maihin, joissa apua tarvitaan eniten. Monissa tapauksissa pankkien on ollut helpompaa hylätä asiakkuus kuin lähteä ottamaan riskiä avata asiakkuutta edes Suomen sisällä tapahtuvan toiminnan tukemiseksi. Jokainen järjestö tarvitsee pankkipalveluita rahankeräyksiin, laskujen maksuun, valtionavun käsittelyyn ja normaaliin muuhun toimintaan. Digitaaliset pankkipalvelut ovat kasvavalla tavalla välttämättömyys.

Kansainvälisen oikeuden mukaan humanitaarisen avun antamiselle ei ole juridista esteitä edes pakotteiden alla olevissa konteksteissa. Useimmissa tilanteissa pankit eivät tunnista YK:n sanktiokomitean tai Suomen ulkoministeriön hyväksymää positiivista päätöstä eivätkä näihin liittyvää dokumentaatiota, jotta edes yksinkertaisimpia transaktioita voitaisiin toteuttaa esimerkiksi kohteiden naapurimaihin avustustarvikkeiden hankinnan toteuttamiseksi. Ongelmana on pankkien kieltä siirtämästä rahaa ja jopa asiakkuuden lopettamisella uhkaaminen, jos avustustoimintaa ja yhteistyötä tietyn kohdemaan kanssa jatketaan.

ESIMERKKI: Pohjois-Korean humanitaarinen tilanne on katastrofaalinen. Samalla maa on jatkanut kansainvälisesti tuomittuja ohjuskokeita, jotka ovat johtaneet yhä tiukentuviin kansainvälisiin pakotteisiin. Pakotteet puolestaan ohjaavat suomalaisia pankkeja. Noudattaessaan pakotteita erittäin kirjaimellisesti pankit vaikeuttavat kohtuuttomasti humanitaaristen toimijoiden mahdollisuutta pakotteiden sallimaan hanketyöhön ja aliravittujen

pohjoiskorealaisten lasten auttamiseen. Joissakin tapauksissa avun vieminen on pankin toimesta estetty täysin.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET:

1. Pankeille pitää saada enemmän tietoa siitä, miten järjestöt ja heidän yhteistyökumppaninsa toimivat kohdemaissa.

Monilla humanitaarisilla toimijoilla on varsin kehittyneet compliance-järjestelmät, joilla turvataan ja estetään terrorismiin ja rahanpesuun liittyviä haasteita. Monet toimijat, kuten Kirkon Ulkomaanapu valvovat avustustarvikkeiden hankinnan, kuljetuksen ja jakelun oikeille avuntarvisijoille humanitaaristen periaatteiden ja lain mukaisesti.

2. Tarvitaan selkeä ohjeistus siitä, mitä lainsäätäjän ja toimivaltaisen valvontaviranomaisen odotukset ovat, jotta asia ei jää yksin pankkien oman tulkinnan varaan.

Noudattaessaan rahanpesu- ja pakotelainsäädäntöön perustuvia velvoitteitaan pankit eivät pyri luomaan esteitä, vaan toteuttamaan lainsäätäjän asettamia velvoitteita tavalla, joka niiden käsityksen mukaan vastaa lainsäätäjän ja toimivaltaisten valvontaviranomaisten odotuksia.

3. Pankkien ja humanitääristä apua antavien järjestöjen sekä valtion avustustoiminnan yhteistoimintaan ja avustusten joustavaan maksamiseen on luotava selkeä prosessi, jonka mukaan Suomessa pankit toimivat. Iso-Britanniassa yhteistyötä on koordinoanut erillinen Charity Commission, jonka kaltaista toimijaa työryhmä ehdottaa Suomeen perustettavaksi.

Pankin veloitteet torjua rahanpesua ja terrorismin rahoitusta sekä noudattaa taloudellisia pakotteita ovat yksiselitteisiä, eivätkä ne riipu humanitäärisen avun maksajasta, vastaanottajasta tai ilmoitetusta käyttötarkoituksesta. Mikäli vaarana on, että varat lopulta päätyvät laittomiin tarkoituksiin tai varojen siirto loukkaisi pakotevelvoitteita, varojen siirto ei ole mahdollinen. Tarvitaan selkeä sääntely siitä, kuka määrittelee, milloin yllä mainittu tilanne on käsillä.

1. Tulee löytää keinoja tukea pankkien tietoisuutta liittyen kansainväliseen humanitäärisen lakiin, YK:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden sanktioregiimeihin sekä näiden ja humanitaarisen avustustyön rajapintoihin.
2. Tulisi löytää EU-tasolla ratkaisu, jonka avulla saajan identiteettiä voidaan suojata tilanteissa, joissa sen jakaminen voi vaarantaa avun antamisen.

SEPA-alueen ulkopuolelle ja erityisesti konfliktialueille suuntautuvien ulkomaanmaksujen tulee täyttää kansallisten vaatimusten ohella kaikkien maksuketjussa mukana olevien pankkien sisäiset vaatimukset ja niihin kohdistuvat säädösvaatimukset. Pankit, jotka eivät noudata sääntöjä voidaan sulkea kokonaan kansainvälisten kirjeenvaihtajaverkostojen ulkopuolelle, mikä haittaisi tai jopa lopettaisi sen liiketoiminnan.

Negatiivinen talletuskorko vaikuttaa negatiivisesti toimintaan

Valtionavustuslain 23 §:ssä määritellään tarkoin, miten menetellä palautettavan tai takaisin perittävän valtionavustuksen suhteen: Valtionavustuksen saajan on maksettava palautettavalle tai takaisin perittävälle määrälle valtionavustuksen maksupäivästä korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista vuotuista korkoa lisättynä kolmella prosenttiyksiköllä. Laki ei huomioi päinvastaista tilannetta. Eli kun pankki perii negatiivista korkoa, niin avustuksensaajan odotetaan kattavan kulut omista varoista. Negatiivinen talletuskorko vie näin osan järjestöjen varoista ja lahjoituksista. Työryhmän tiedossa on, että valtionapua jakavista ministeriöistä ainakin ulkoministeriö on suostunut siirtämään rahaa avustuksensaajille useammissa ja pienemmissä erissä, jolloin pankin negatiivisen koron laukeamiselle asettamat kynnsarvot eivät ole ylittyneet. Tämä on kuitenkin yksittäisten avustuksenantajien tilannekohtainen käytäntö eikä sitä sen vuoksi voi pitää esim. ennakoitavuuden näkökulmasta kestäväenä ratkaisuna.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET:

1. Lahjoitusten osalta tarvitaan poikkeuskäytäntö, joka varmistaisi sen, ettei negatiivista talletuskorkoa peritä esimerkiksi tietyiltä aikaväliltä, jolloin lahjoituskeräys on käynnissä.
2. Tarvitaan avustuslainsäädännön uudistus, jossa negatiivisen talletuskoron vaikutukset edunsaajiin huomioidaan ja ratkaistaan.

Ei-rekisteröityneet ryhmät eivät saa pankkitilejä

Rekisteröimättömät yhdistykset tai vastaavat muut yhteenliittymät eivät ole oikeushenkilöitä, joten niiden osalta pankkiasiakkuuden tai -tilin avaaminen ei ole mahdollista. Tyypillisesti ne hoitavatkin rahaliikenteensä yhden tai useamman jäsenensä henkilökohtaisen pankkitilin kautta. Lain tarkoitus ei ole luoda rinnakkaisjärjestelmää, jossa ihmiset avaavat kerhoille omiin nimiin pankkitilejä.

ESIMERKKI: Opiskelijoiden kohdalla ongelmaksi voi muodostua sosiaaliturva, sillä Kela katsoo pankkitilillä olevan rahan henkilön varallisuudeksi, vaikka kyse olisikin esimerkiksi luokan tai muun epävirallisen ryhmän rahoista.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET:

1. Yhdistyslain uudistuksen yhteydessä tulee selvittää mahdollisuutta perustaa ns. kevyt-tilejä, jotka voisivat vastata ei-rekisteröityjen toimijoiden tarpeisiin, ilman että pankin velvollisuus tuntee asiakkaansa vaarantuu.

Pankilla on velvollisuus tuntea asiakkaansa asiakassuhdetta perustettaessa ja sen aikana kattaa kaikki oikeudelliset järjestelyt. Sikäli kuin asiakkaaksi haluavan kerhon tai yhteenliittymän tietoja ei voida luotettavasti varmistaa kauppa- tai yhdistysrekisteristä tai muusta virallisesta lähteestä, järjestön velvollisuutena on antaa pankille sen pyytämät tiedot ja selvitykset.

Loppusanat

Suomeen tarvitaan laajapohjainen työryhmä, joka kokoaa poliittisten puolueiden lisäksi pankit, järjestöt ja Finanssivalvonnan saman pöydän ääreen. Ryhmä voisi keskittyä vastuullisuuskysymyksiin, riskienhallintaan, tiedonvaihtoon sekä tarvittaviin toimenpiteisiin, jotka mahdollistavat niin humanitaarisen avun esteettömän toimittamisen; pakotesäännösten aukottoman noudattamisen kuin myös pankkien legitiimien intressien huomioimisen.

Järjestöjen pankkipalveluiden esteetön toteutuminen edellyttää kotimaisten toimenpiteiden lisäksi kansainvälisiä toimenpiteitä. Euroopan Unioni ja sen jäsenmaat ovat yhdessä maailman suurin kansainvälisen avun antaja, joten EU on merkittävässä asemassa edistääkseen säädöksissään pankkipalvelujen toimivuutta. Unionin jäsenenä Suomi voi ottaa aktiivisen roolin asian edistämisessä. Myös YK-tason koordinoitua voidaan kehittää esimerkiksi tiivistämällä Pohjoismaiden välistä yhteistyötä järjestöjen pankkipalvelujen sujuvuuden takaamiseksi.

Työryhmän kokoonpano:

Hussein al-Tae, puheenjohtaja
Anette Karlsson, sihteeri
Mika Hujanen
Miikka Lönnqvist

Työryhmä on kuullut seuraavia tahoja:

Allianssi
Danskebank
EKL
Fida
Finanssiala
Fingo
FiVA
Helsingin Diakonissalaitos
IOM
Keskusrikospoliisi
Kiinteistöliitto
Kirkon Ulkomaanapu
Kuluttajaliitto
Moniheli
Nordea
Olympiakomitea
OP
S-ryhmä
Suomen Lähetysseura
Unicef
Wanhat toverit